

A bálványok kora

Hát elment ezen az őszön dr. Balogh János professzor is. Jó harminc évig álltam vele állandó munkakapcsolatban és jó barátságban. Az életnek egyik jelentős ajándéka volt ez számomra. Rendszeres vendég voltam a Puskin utcai tanszéken (állattrendszertan és ökológia), ahol főként a Glóbuszt a trópusi övezetek mentén végigkutatató talajzoológiai expedícióiról beszélgettünk

Ez a kép valahogy sajátosra sikeredett: a professzor az egzotikus relikviák között magába roskadtan ül, kétségbeesett, prófétikus tekintettel néz valahova a messzeségbe.

Mintha egyenesen a jövőbe nézett volna. Élete utolsó évében is a jövőről beszélt egy hosszú tévésorozatban, letisztultan summázva mindazt, amivel egész életében foglalkozott: vannak-e még esélyei az életnek ezen a "vak csillagon, e nyomorú földön", ahogy Vörösmartynk nevezte volt bolygónkat.

Nem hiszem, hogy létezett még egy ehhez hasonló dolgozószoba, mint amilyen az övé volt. A falakon - ahol nem terpeszkedtek a zsúfolt szekrények és polcok - különös szobrok, eszközök és fegyverek lógtak: hosszú, gonoszul fogazott nyílveszők és lándzsák, ausztráliai bumerángok, élénk harci színekkel kipingált pajzsok. De a legérdekesebbek a vérszomj és a téboly megmerevített kifejezését sugárzó maszkok voltak.

Beszélgetéseink anyaga mindig ugyanaz volt tehát, de mégis mindig más, és visszaadhatatlanul sűrű.

Nekem mindig úgy tűnt, hogy egy képzeletbeli Glóbusz kezd forogni míg beszélünk, töredékek villannak fel látszólag összefüggéstelenül. Óceánok és sivatagok, sziklás hegyek és sűrű dzsungel kapcsolódnak egymásba folyton táguló és mélyülő spirálvonalakban, meglepő, vad színekben, a csontfehértől a tintakékig, a kénsárgától méregzöldig. A hosszúsági és szélességi körök hálója furcsán átlényegül, s egymástól távol álló növényeket, baktériumokat, emlősöket, hullókat és embereket fűz össze egyetlen kapcsolatrendszerrel, amelyben kiiktathatatlan törvényszerűségek működnek. És jaj annak, aki önkényesen nyúl bele ezekbe, és másokat agyal ki helyettük. Márpedig az emberiség jelentős része változatlanul a veszjelések ellenére is úgy viselkedik, mint aki megbomlott. Az a biológiai struktúra, amelyet primitív "zárszámadás szemszögből" felrúgnak, szétszabdálnak, lepusztítanak, évmilliók alatt alakul ki. És tökéletesen működött.

- Képzeld csak el egy csodálatosan felhangolt zongorát, amelybe egy hibbant ördög belebújik és ötletszerűen elkezd elvagdálni a húrjait - mondta egy alkalommal Balogh professzor.

Most, hogy nem hívhatom fel, és nem mehetek fel hozzá többé, arra kell gondolnom; ez a kor, amelyben élünk, egy új bálványimádó korrá torzul és züllött. Tulajdonképpen ő is erről beszélt a jövőről szóló értekezéseken; a fogyasztói társadalmak telhetetlen és ledönthetetlen bálványairól.

És ez az a kínos pont, amely minden emberi közösséget, minden egyes családot és embert közelről szólít meg.

Hatalmas távolságra kerültünk már azoktól a történelmi koroktól és kultúráktól, amelyekben a Baálokat és a Mammonokat imádták, de ha job-

ban belegondolunk, a szakadék nem áthidalhatatlan. Az a kor épp olyan erővel szól hozzánk, mint a Biblia.

Annak idején ugye negyvenéves sivatagi vándorlás után az Egyiptomból kivonult zsidó törzsek célba érkezvén meghódították Kánaán dús földjét, ahol is náluk jóval fejlettebb, kifinomultabb kultúrájú népek lakoztak. A mögöttük álló negyven év kemény időszak volt. Nem sok rafinált élvezetet és kifinomult kényelmet kínált számukra. És itt letelepedvén életükbe azonnal "bécsússzamársza" a sokfajta bálvány, a "fejlettek" csillogó - és látható! - istenei. És kezdetét vette a felzárkózás, az asszimilálódás - ha úgy tetszik, a "fejlődés". Ami ezután egyre-másra iszonyú katasztrófákhoz vezetett, mint tudjuk.

(Akit ez mélyebben érdekel, annak ajánlom figyelmébe az Öszövettség nagyszerű könyveit, a Bírák könyvét, továbbá Sámuel és a Királyok könyveit. Ezeket krimiként lehet olvasni, oly lehetetlenül izgalmasak.)

Milyenek a mi korunk bálványai? Ne tessenek valami "nagy" dolgokra gondolni. Egyikünk udvarán sem áll semmiféle kultikus szobor, ami előtt saját magunk által kiagyalt áldozatokat mutatnánk be.

A bálvány észrevétlenül "növi ki magát" azzá, ami. Egyszerre csak belegyökerezik az életünkbe, és átveszi a primszerepet.

Kezdjük a gyermekekkel. Mára egészen ijesztő arányban fordulnak elő a következő tünetek: a gyermek intenzíven mellébeszél, nem őszinte, gyanús, ellenőrizhetetlen útjai vannak, néha a pénzhez is hozzányúl, noha eleget kap, a dolgait elhanyagolja, s mindezért nem lehet rendreutastani, sőt a legegyszerűbb kérés is ingerült felcsattanással nyugtázza. Nem értjük - sopánkodnak a szülők - ez egyenesen fölfoghatatlan, hisz valósággal bálványozzuk ezt a gyermeket! Ház ez az! Ezt a témát - hogy miként kell okosan szeretni egy gyereket - egyébként még felvetni is keserves, miután nagy bőségben vonzza magához a hazug és bárgyú közhalveket.

Na és a sport. Az egyik legegészségesebb, legeresztikusabb s legnemesebb tevékenység, amit az emberiség eddigelé kitermelt magából. Nézzük meg: mi lett belőle! Lassan minden sportágat egy másik bálvány - alighanem mind között a legdémonibb - a pénz hajtott uralma alá. Olyan arénává változtatta küzdőtereket, amelyeknek lassan a pusztá megközelítése is életveszélyes. És jönnek, nyomulnak azok a "sportok", amelyek egyre inkább az ókor halálíg menő gladiátorviadalaira emlékeztetnek. Ez milliárdos üzlet, az "üsd, rúgd, vágd, ahol éred" kategóriában is, (sőt főként ott), ahol valóban nem ritka a halál. Bele van kalkulálva. Már magyarországi művelői is vannak, egyikük, egy tetovált hűstorony nemrégen így nyilatkozott: "Az benne a csúcs, amikor az emberről teljesen lehámlik a kultúra, megvadult állat lesz belőle, aki leterített ellenfelét még le is tudja köpni". Ilyen otromba sértést már régen vágta az állatvilág szemébe. Meggyőződésem szerint ezt még egy hiéna is kikémé magának.

Aztán a mindenható tévé. Szidjuk, gyalázzuk, megállapítjuk elképesztő silányságát, tolakodását, nehezményezzük az óránként ismétlődő vérfürdőket, adjon-, a horror- és thriller-dömpinget. És véresre koptatjuk rajta a szemünket. A Nagy

Testvért is gyalázzuk, ahol minden a szexre van kihegyezve, ahol mindent kibeszélnek és megmutatnak, sőt a személyiséget kifordítják, mint egy elhasznált gatyát, mondván: lám, sokkal szennyeesebb, mint amilyennek kívülről látszott...

Egy szűk csoport mindenkit agyonmanipulál, a nézőket éppúgy, mint a házba zártakat. A múlt héten az egyik kiábrándult showderman ekképpen nyilatkozta el magát: "Lehet, hogy én a nap huszonkét órájában jófejésként viselkedem, de ha abból a két órából mazsoláznak, amikor éppen köcsög vagyok, akkor a nézők számára menthetetlenül köcsög is maradok."

Mindenütt ott vannak; meglapulnak, vagy egészen nyíltan veszik körül az életünket a bálványok, s közöttük ott terpeszkedik a legotrombább és a legfélelmetesebb: **mi magunk**. Ha valaki azt mondja, hogy a bálványimádás három-ezer évvel ezelőtt probléma lehetett, de ma már nem az, az kezdjen elgondolkodni. És ezenközben nézzen a tükörbe.

Ki "überolhatja" az én szaktudásomat, és melyik szakma állhat ugyan az **enyém** felett? Ilyen nincs! Egy pillanat alatt le tudunk rángatni bárkit, és még ugyanazzal a lélegzetvétellel nagy halom jó dolgot tudunk felsorolni saját magunkról. Na és kinek a sérelmei nagyobbak az **enyéimnél**, szenvedett többet **nálam**, egyáltalán - ki nyithatja ki a száját **rajtam kívül**? Van aztán ezen bálványok egy védhetetlen tulajdonsága is: nem tűri a kritikát! Érzékenysége különös ellentétben áll azzal a könnyedséggel, amellyel képes átgázolni bárkin. Különös biológiai ötvözet: átmenet a rinocérosz és a mimóza között.

Folytathatnánk ezt oldalakon át, de úgy érzem, ennyi is elég belőle. Meg kell próbálni módszeresen kitelepíteni őket az életünkéből.

Nem lesz könnyű...

Még egy pillanatra vissza dr. Balogh János professzorhoz. Egyik legutolsó nyilatkozatában mondta: abban, amit az életterünk és önmagunk módszeres elorsvasztásában és kiszípolozásában véghez viszünk, már régen túl vagyunk minden határon, a huszonnyolcadik órán is. Van rá esélye az emberi fajnak, hogy eltűnjön. Az élet azonban nem fog eltűnni. De hogy ez hogy fog végbemenni... "szemünk belé nem tekinthet!"

Ez pedig nem az ökológia valamely nagyságának megállapítása, hanem Berzsenyi Dánieltől származik. Abból az elhíresült Fohászból való, melyben "a magyar kar mennyköve" a Teremtőhöz fordult, kit a "bölcs lángesze föl nem ér, csak titkon érző lelke óhajta sejt..."

Baróti Szabolcs

